

Франчук, Валерій. «Якби відкрили галерею на Троєщині, одразу би подарував 20 картин» : [бесіда з українським художником Валерієм Франчуком про свій шлях до мистецтва, досвід роботиз дітьми та ставлення держави до заслужених митців] / Валерій Франчук, МаринаМарченко; записала Марина Марченко// Вечірній Київ (телепрограма). - 2015. - 9 лип. (№ 27). - С. 13 : фото

Валерій Франчук: «Якби відкрили галерею на Троєщині, одразу подарував би їм 20 картин»

Український художник - про свій шлях до мистецтва, досвід роботи з дітьми та ставлення держави до заслужених і народних митців

“Художником мене звали ще з 3-го класу”

- *Пане Валерію, сьогодні ви знаний художник в Україні та за кордоном, автор 164 персональних виставок, ваші твори прикрашають приватні колекції й музейні фонди в багатьох країнах світу. Ви задоволені життям?*

- Залежить від того, з якого боку на це поглянути. Восени мені мине 65 років. Я щаслива людина, незважаючи ні на які перепони в житті, а їх, повірте, було чимало. Я знайшов свій шлях, дякувати Богу. Для мене моя робота - це моє життя. Коли з Америки приїжджав Михайло Гоян, він мені сказав: “Який ви багатий, пане Валерію!”. Він мав на увазі, якби я жив в Америці. А я йому відповів, що багатий своїм духом і своїми друзями. Але якщо вести мову про той стан, у якому перебуває нині мистецтво, радісного відгуку я вам не сповіщу. Зрозуміло: складна ситуація в державі, складна ситуація й у культурно-мистецькій галузі. Але я завжди казав і повторюватиму: якщо ми сьогодні тільки економіку розвиватимемо, а культуру та мистецтво залишимо на завтра, то те завтра для мистецтва ніколи не настане.

- *У дитинстві думали про те, що станете відомим?*

- Ні, не думав. Але художником мене звали ще з 3-го класу, коли навчався в селі на Хмельниччині. Та після армії я забув про малювання й пішов працювати слюсарем сільгосптехніки, як батько. Згодом переїхав до Красилова, куди одного разу приїхала мене навідати мама, і, дізнавшись, що я кинув малювати, вона розплакалась. Але, на щастя, у тій газеті “Радянське Поділля”, у яку вона загорнула спечену хлібину (мама все життя пекла хліб), містилося оголошення про набір на платні курси художників-оформлювачів. Я пішов на ті курси, і вже через 10 місяців лише мені дозволили зробити персональну виставку в Хмельницькому. Я дуже вдячний своїм чудовим викладачам Миколі Івановичу Мазуру та його дружині, котрі молодими приїхали з Одеського художнього училища. Усе життя відчуваю вдячність і до Василя Івановича Забашти, доленосна зустріч з яким сталася восени 1979 року. Я приїхав до Києва, знявшись із обліку в спецкомендатурі, не маючи ні кола, ні двора, ні сім'ї, жодного потрібного знайомства...

“Треба було малювати війну, революцію, космос або комсомол”

- *А з якої причини вас тримала на обліку спецкомендатура?*

- Не хочеться переповідати, як спіткало мене це лихо. Можливо, занадто вірив людям і був щирим. Я став лише маленькою краплиною в безкрайому морі людських доль, таврованих комуно-фашистською системою. Коли Забашта вперше розклав мої малюнки у великій залі Жовтневого палацу, де він керував народною студією образотворчого мистецтва, я дуже хвилювався. Він уважно їх оглянув і сказав своїм учням: “Бачите, скільки натворив цей хмельничанин. Отак потрібно працювати, щоб досягти успіху”. Завдяки цим словам я повірив у себе, відчув, що комусь потрібен. Але до

Київського художнього інституту, про який мріяв, вступив тільки через 7 років, тому й закінчив його у 36. Тоді це був ідеологічний виш. Я не міг малювати те, що хочу, приміром якусь бабцю чи церкву. Треба було малювати війну, революцію, космос або комсомол. Мені дали завдання намалювати картину з орденами комсомолу. Це була моя дипломна робота.

- А коли ви почали малювати те, що хотіли?

- Після того, як зачинився Комбінат монументально-прикладного мистецтва на вулиці Васильківській, де я працював. І треба було пристосовуватися до творчого життя. Що це таке і з чим його їдять, я тоді ще не знав. 1990-го вступив до Співки художників України. А коли 2010 року виходив на пенсію, то зрозумів, що всі ті виставки, над якими я працював усе своє творче життя, до пенсії не мають жодного стосунку. За радянських часів активна участь у виставковій діяльності прирівнювалася до кандидата мистецтвознавства, якщо людина виходила на пенсію. Протягом останніх 10 років я не відчуваю ніякої підтримки від держави. І річ не в тому, що я своїм роботам не можу дати ради. Я маю шанувальників, і не тільки в Україні. Але, скажімо, вивезти власні картини за кордон і продати їх я не можу, бо це «національне надбання». А тут це «надбання» нікому не потрібне, крім людей, звісно. Нещодавно я отримав цікавого листа від заступника міністра культури, який запитує, як я ставлюся до звань «заслужений» і «народний»; та чи потрібні вони.

«99,9% митців перебувають на межі виживання»;

- І що ви відповіли чиновнику Мінкульту?

- Я написав, що в Україні потрібен закон про творчу роботу. Адже є безліч художників, які своєю стоїчною працею в холодних і темних майстернях, на горищах, на пристосованих для життя, ще творять справжнє мистецтво! А що вони отримують за це? Звання «заслужений» є просто папірцем. За це звання мені до мінімальної пенсії 1150 гривень додали 20 гривень. А як лауреату Національної премії імені Тараса Шевченка - ще 20 гривень. І плюс, можливо, 10 гривень, а може, й нічого, як кавалеру Ордена «За заслуги третього ступеня». Хіба це не сміх?

- Що, на вашу думку, пане Валерію, може й повинен змінити закон про творчу роботу, який ви пропонуєте?

- Якби був закон і визначення, що таке творча робота, тоді, мабуть, зникла б погана звичка ліквідувати все і вся щоразу, коли змінюється влада. Гадаю, потрібно категорично заборонити подавати на звання через творчі секції Співки художників, бо там немає справедливості й об'єктивності. Вважаю слушною тезу Павла Михайловича Мовчана про те, що це важливе питання надання почесних звань має бути під контролем громадськості, а не окремих зацікавлених осіб чи навіть комісій. У законі має бути вирішене питання щодо проведення відкритих аукціонів з продажу картин у залах НСХУ.

Бо тепер, коли 99,9% митців перебувають на межі виживання, керівництво НСХУ зобов'язане дати їм можливість продавати свої твори, адже деякі члени спілки не те що не хочуть платити, вони просто не мають за що оплачувати оренду майстерень. Художник повинен мати право хоч один раз за своє творче життя безоплатно влаштувати в залах НСХУ звітну персональну виставку. Ювілейні виставки теж мають бути безкоштовними. Потрібно звернути увагу на молодих митців, творчість яких має стимулюватися винагородами і статусом у державі. Це ми, художники старшого покоління, та й то не всі, працюємо над складними темами за честь. Ми вже давно стоїмо на тому вічному в часі й просторі Майдані Гідності. Особисто для мене Майдан Гідності розпочався ще в далекому 1990 році, коли з Божого благословення мені явилися цикли: «Розгойдані дзвони пам'яті» (на сьогодні майже двісті творів), «Молюсь за тебе, Україно» (185 творів за поезіями Тараса Шевченка), велика серія «Передчуття Майдану».

«Я відчував, що потрібен дітям»

- *Ваша перша творча майстерня була у приміщенні дитсадка. Розкажіть, як ви там працювали й чому залишили майстерню.*

- У дитячому садку на вулиці Маяковського, 4-Д, де була моя перша майстерня, я понад дев'ять років вів благодійну художню студію для вихованців садочка. Доводилося власним коштом і дах там лагодити, адже ця будівля й нині перебуває в аварійному стані. Я не ставив комусь «2», а комусь «5», у мене всі діти були видатними художниками. На заняттях малюки почувалися вільно, вони могли підвестися, піти попити води або подивитись, як хто малює. Я відчував, що потрібен дітям, і дуже радів, коли вони, побачивши мене здалеку, гукали: «Валерій Олександрович іде - художник!». За весь час у мене навчалися малювання 160-180 діток. Нещодавно зустрів одну маму, яка вельми мені дякувала, адже її донька вже закінчила Інститут імені Бойчука і творчо працює. Проте з кімнати, де я протягом 19 років працював у дитячому садку, мене виселили за рішенням управління освіти. Другий рік ця кімната стоїть порожня й зачинена.

- *Про що ви зараз мрієте?*

- Мрію про відкриття галереї мистецтва в Деснянському районі. Якби відкрили державну галерею на Троєщині, я б одразу подарував їй 20 картин. Це моя давня ідея, яку я намагаюсь реалізувати вже років 10. Я пережив 12 голів району, з кожним з них обговорював цей проект. А нинішньому голові Деснянської адміністрації я сказав: «З вас не злізу, доки не відкриємо в районі галерею». Адже Троєщина - це величезний масив, де я теж мешкаю. І тут обов'язково має бути такий мистецький заклад, як галерея. Наразі це питання зрушилося з місця: наш мер Віталій Кличко був у

тому приміщенні, де планується відкриття галереї, і пообіцяв підтримку.

ДОВІДКА "ВК";

Валерій Франчук народився 10 вересня 1950 року в селі Зелена Красилівського району Хмельницької області. Автор понад 4 тисяч картин і 164 персональних виставок, член Національної спілки художників України з 1990 року. Заслужений художник України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка та премії імені Василя Стуса.

ЦИТАТА

"З кімнати, де я протягом 19 років працював у дитячому садку, мене виселили за рішенням управління освіти. Другий рік ця кімната стоїть порожня й зачинена";

ПОРАДА ВІД ГОСТЯ

В Україні потрібен закон про творчу роботу. А важливе питання надання почесних звань має бути під контролем громадськості, а не окремих зацікавлених осіб чи навіть комісій.